

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta

Katedra etiky, psychologie a charitativní práce

Bakalářská práce

Idea nepodmíněného základního příjmu a její
etický rozměr

Vedoucí práce: PhDr. Roman Míčka, Th.D., Ph.D.

Autor práce: Nicol Němcová

Studijní obor: Sociální a charitativní práce

Forma studia: prezenční

Ročník: 4.

2015

Bakalářská práce v nezkrácené podobě

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s §47b zákona č.111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem a odhalování plagiátů.

Datum

Podpis studenta

30. března 2015

.....

Poděkování:

„Děkuji vedoucímu bakalářské práce PhDr. Romanovi Míčkovi, Th.D., Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce. Dále děkuji svým blízkým za morální podporu a trpělivost, kterou se mnou měli po dobu zpracování předkládaného tématu.“

OBSAH

Úvod	5
1 Nepodmíněný základní příjem	6
1.1 Základní definice NZP a jeho možné financování.....	6
1.2 Důvody zavádět NZP.....	10
1.3 Politicko-filozofické pozadí NZP.....	11
1.4 Argumenty ve prospěch NZP.....	14
1.5 „NZP“ jako občanská iniciativa.....	18
2 Etické výzvy NZP – spravedlnost, svoboda a důstojnost	19
2.1 Sociální spravedlnost a „NZP“.....	19
2.2 Problém svobody a „NZP“.....	23
2.3 Důstojnost člověka, lidská práva a NZP.....	25
2.4 Reflexe (dalších) kritických připomínek vůči NZP.....	27
Závěr	29
Použité zdroje	31
Abstrakt	33
Abstract	33

Úvod

Idea *nepodmíněného základního příjmu*, tedy návrh, aby každý člověk dostával určitou pravidelnou mzdu bez jakékoli podmínky, je kontroverzní téma sociální politiky. Její zastánci a odpůrci stojí na opačných pólech a jejich debata se zabývá základními politickými i filozofickými tématy. Bylo by zavedení tohoto příjmu spravedlivé? Nepovede k lenosti a vypočítavosti těch, co ho budou pobírat (všichni)? Nebo tato idea oceňuje práci, která je ve společnosti přehlížena? Potrhuje důstojnost jedince ve společnosti a je určitou pojistkou na přežití? Není tato myšlenka jen utopií, která patří do akademických debat a v českém prostředí by vedla k zneužití a podpoře zahálky a přirozené lenosti? Tyto a další otázky se pokusím ve své práci zodpovědět a najít určitý střízlivý pohled na tento fenomén.

Ohledně použité literatury jsem se v první vlně sáhla po knize, které je sborníkem k tématu všeobecného základního příjmu. V češtině jde o unikátní dílo, jehož základní část tvoří esej sociálního filozofa Philippa Van Parijse *Základní příjem pro všechny*, který je však doplněn debatou českých myslitelů, jež myšlenku dále komentují a rozvádějí. Příspěvky v tomto sborníku¹ se skládají jak ze statí, které myšlenku nepodmíněného základního příjmu obhajují, ale též kritizují. Dané statě na sebe navazují a oboustranně si vyvrací předkládané argumenty.

V první kapitole definuji obecně tento fenomén. Dále bude následovat zmapování *egalitárního liberalismu*, ze kterého vyrůstá idea (návrh) nepodmíněného základního příjmu. Popíši základní argumenty pro zavedení toho příjmu. Krátce zmíním evropskou občanskou iniciativu, která přišla s touto myšlenkou.

V druhé části se zaměřím na etický kontext celé problematiky a pokusím se nastínit rozdílné vidění zmiňovaných hodnot (spravedlnost, svoboda a důstojnost). V závěru se pokusím o stručné shrnutí výše uvedeného.

---

¹ VAN PARIJS, P. - HRUBEC, Marek - BRABEC, Martin: *Všeobecný základní příjem. Právo na lenost nebo na přežití?*, Praha: Filosofia, 2007. ISBN 978-80-7007-259-2.

1 Nepodmíněný základní příjem

V první kapitole své práce se budu zabývat definicí nepodmíněného základního příjmu (dále jen NZP), nástinem jeho historie a návrhu financování. Nelze také nepoložit základní otázku po smyslu NZP a argumentů ve prospěch tohoto návrhu. Cílem první kapitoly bude definice tohoto fenoménu, odpověď proč vůbec uvažovat o NZP a stručné charakteristice filozoficko-politického pozadí. Také se zmíním o Evropské občanské iniciativě, která vyrazila do boje o rozšíření debaty o NZP.

1.1 Základní definice NZP a jeho možné financování

Ve své práci budu vycházet nejen z knihy Všeobecný základní příjem. Právo na lenost nebo na přežití?², která se zabývá tématem NZP z různých pohledů a současně v tomto díle najdeme kritické pohledy na toto téma, ale i z různých komentářů, jež hodnotí tuto ideji pozitivně či ji považují za čistou utopii. Pokud bychom si do vyhledávače na internetu zadali NZP, nalezneme zde mnoho odkazů a definic tohoto fenoménu. Také budu čerpat z textu, který je dostupný na oficiálním webu základního příjmu, kde jsem použila text Fabiana Schupperta: *Justice and Income? The Limits of Political Reality for a Truly Universal Basic Income.*³

Jako nejstručnější a nejjasnější definici NZP lze nalézt v dokumentu *Nepodmíněný základní příjem*, který vydala Ekumenická akademie⁴, který na otázku, co je NZP uvádí: „Každý občan by měl pobírat takový základní příjem, který by mu zajistil prostředky pro důstojný život. Kromě toho by mohl získat další příjmy ze zaměstnání, podnikání, brigád a podobně. NZP tedy slouží jako materiální základ, který umožňuje svobodné rozhodování o vlastních aktivitách.“⁵

Jeden z autorů (Martin Hrubec) této publikace dále přibližuje NZP v rámci čtyř charakteristik, které umožňují lepší pochopení tohoto pojmu.

---

² VAN PARIJS, P. - HRUBEC, Marek - BRABEC, Martin: *Všeobecný základní příjem. Právo na lenost nebo na přežití?*, Praha: Filosofía, 2007. ISBN 978-80-7007-259-2.

³ SHUPPERT, F. *Justice and Income? The Limits of Political Reality for a Truly Universal Basic Income*, dostupné na: <http://www.basicincome.org/bien/pdf/FabianSchuppertFullPaper.pdf>

⁴ HRUBEC, M. a kol.: *Nepodmíněný základní příjem*. Praha: Ekumenická akademie, 2013. ISBN 978-80-87661-06-2.

⁵ HRUBEC, M. *Nepodmíněný základní příjem*, s. 7.

1. NZP je **všeobecný** – člověk má právo na tento příjem bez ohledu na věk, původ, místo bydliště, profesi.
2. NZP je **individuální** – jedinec není limitován rodinným stavem nebo počtem členů v domácnosti. Každému je tak svěřena svoboda a zodpovědnost.
3. NZP je **nepodmíněný** – jak už z definice vyplývá, příjemce na něj má právo vycházející z lidské důstojnosti.
4. NZP je **dostatečně vysoký** – tato částka by měla zajistit životní úroveň, jež bude v určitém souladu s ekonomickými, sociálními a kulturními standardy dané společnosti. Svoji výší by měla zabraňovat chudobě a současně zdůraznit důležitost práce.⁶

Phillippe Van Parijs patří k nejpřednějším autorům podoby NZP. V roce 1986 založil mezinárodní akademickou síť BIEN (*Basic Income European Network* – od roku 2004 název *Basic Income Earth Network*), která sdružovala autory, kteří se zabývají touto myšlenkou a umožnila vznik prostoru pro veřejnou debatu o konceptu základního příjmu.⁷ Van Parijs ve své stati *Základní příjem pro všechny* definici rozvádí o doplnění, že NZP (ve svém textu ho nazývá *univerzální základní příjem*) je určen všem občanům žijícím na daném území, nejen občanům mající státní občanství. Dle autora jde o materiální základ, se kterým může daná osoba bezpochyby počítat.⁸ Van Parijs se domnívá, že všechny bohaté země (které však nedefinuje) si mohou dovolit platit NZP nad hranici životního minima. Doporučuje však zastáncům této myšlenky, že nemusejí hned žádat stejnou částku. Je hlavně důležité zavedení NZP a poté jde určitě žádat o postupné zvyšování. Tento příjem by mohl být doplňován dalšími příjmy, jak z tržní sféry, tak od státu.⁹

Myšlenka NZP je dle Van Parijse stará již sto padesát let a její nejstarší kořeny lze najít u francouzského utopisty Charlese Fouriera, který publikoval studii *Řešení sociálního problému*, kde obhajoval „teritoriální dividendy“, jež by

---

⁶ Srov. tamtéž.

⁷ Srov. HAIMANN, T. *Levicový libertarianismus z pozice kritické teorie společnosti*, s. 43.

⁸ Srov. VAN PARIJS, P., *Základní příjem pro všechny*, s. 34.

⁹ Srov. tamtéž.

byly přiznané každému občanovi na základě rovného vlastnictví národního teritoria. V průběhu dvacátého století byla tato myšlenka obhajována v intelektuálních krizích pod rozmanitými názvy: „státní bonusy“, sociální dividendy“, občanské mzdy“, občanský příjem“, garantovaný příjem“. Vážná debata se o ní vedla i v Anglii mezi světovými válkami mezi levicí i pravicí. Známy je i návrh pravicového myslitele Milтона Friedmana na „negativní daň“¹⁰, která našla v 21. století následovatele v knize *In Our Hands: A Plan to Replace the Welfarestate* (2006) od Charlese Murraye, který navrhuje, aby byly veškeré stávající programy sociálního zabezpečení a pomoci chudým zrušeny a místo nich stát začal každému dospělému Američanovi vyplácet peněžitou částku ve výši 10 000 dolarů ročně, přičemž 3 000 dolarů by občan byl povinen použít na zdravotní péči¹¹. V Česku lze pro zajímavost uvést, že s ideou rovné sociální dávky v roce 2003 přišel poslanec za ODS Vlastimil Tlustý, který navrhoval vyplacení nepodmíněné částky ve výši 4 000Kč měsíčně všem dospělým občanům s tím, že však odmítnul zavedení všech sociálních dávek, starobního důchodu, nemocenské podpory i podpory v nezaměstnanosti.¹² Je tedy patrné, že myšlenka na zavedení NZP není jen doménou levice, ale v určité úpravě je vidět i na straně pravicových ideologů.

Politickou sílu však tato myšlenka získala až v mnoha evropských zemích (Nizozemsko, Dánsko).¹³ Jedinou zemí na světě, kde byl NZP zaveden jsou Spojené státy americké, konkrétně stát Aljaška, kde byl zaveden roku 1999 fond, který každé osobě jakéhokoliv věku, jež žije na Aljašce alespoň jeden rok,

---

¹⁰ „Milton Friedman navrhl, aby vláda nahradila všechny programy sociální pomoci poskytnutím daňového kreditu každému jedinci. Ten je vyplacen člověku bez příjmu v plné výši. Pokud si začne vydělávat, odečte se daň, kterou by měl poplatník odvést, od jeho kreditu. Mzda mu tak zůstane vlastně nezdaněna, ale stát vyplatí menší výši daňového kreditu. Takto to funguje do výše mzdy, při které má poplatník odvést stejnou výši daně jako je jeho kredit. V tu chvíli neplatí, ale ani nedostává nic. S vyšší mzdou pak poplatník odvádí na daních pouze rozdíl mezi vypočtenou daní a kreditem. „

in: http://m.neviditelnypes.lidovky.cz/ekonomika/clanek.A061117_105620_p_ekonomika_wag.i
In; Podobně se pokusil odbourat sociální stát hamburský ekonom Theodor Straubhaar, který při základním příjmu 400 až 600 Euro, navrhl zrušit všechna sociální pojištění. In: WÁGNEROVÁ, A. *Svoboda, rovnost, základní příjem aneb O důstojnosti člověka*, dostupné na: <http://denikreferendum.cz/clanek/14607-svoboda-rovnost-zakladni-prijem-aneb-o-dustojnosti-cloveka>. [online].

¹¹ Srov. ŠUSTER, M. *Základní příjem pro všechny?*, dostupné na: <http://www.libinst.cz/clanky-a-komentare/2224-zakladni-prijem-pro-vsechny/>. [online].

¹² Srov. HRUBEC, M., BRABEC, M.: *Základní příjem pro všechny*, dostupné na: <http://www.advojka.cz/archiv/2008/14/zakladni-prijem-pro-vsechny.html>. [online].

¹³ Srov. VAN PARIJS, P., *Základní příjem pro všechny*, s. 35.

vyplácí konkrétní částku (roční NZP je 1680 dolarů), která však nedosahuje úrovně životního minima. Autor (Van Parijs) však dodává, že i tato malá částka není nezanedbatelná.¹⁴

Pokud si položíme otázku, z čeho bude tento NZP financován, tak v citovaném dokumentu¹⁵ nalezneme velmi zavádějící odpověď, která zmiňuje příklady z jiných zemí: „Praktické zkušenosti mají s vyplacením základního příjmu například na Aljašce či v Grónsku, kde je financován z daní z těžby surovin.“¹⁶ Další zajímavý návrh nacházíme v textu Fabiana Schupperta *Justice and Income? The Limits of Political Reality for a Truly Universal Basic Income*, kde uvažuje nad otázkou financování NZP a zmiňuje roli Tobinovy daně (daň z finančních transakcí) nebo také zmiňuje možnost, že vznikne mezinárodní dohoda, že každá země zaplatí 1 % z ročního HDP na fond základního příjmu. Sám autor však v textu pokládá kritickou otázku, kdo by na tento fond dohlížel a jaký druh sankcí by byly uvaleny na země, které by odmítli podepsat tuto dohodu.¹⁷

Podobné programy zavedla i Brazílie, kdy v roce 2004 iniciativa senátora Eduarda Matarazza Suplicyho zavedla program *Bolsa Família* (stipendium pro rodinu – volně přeloženo), který spojil několik velkých sociálních služeb (např. podporu vzdělání či stravy) a vyplácel základní příjem rodinám, jež žijí pod hranicí chudoby. Nešlo sice o nepodmíněný příjem, neboť šlo jen o určitou část společnosti a ještě k tomu musely tyto rodiny vykázat určitou činnost. Vedlejším cílem tohoto programu (Bolsa Família) byla eliminace dětské práce, který zaznamenal určité pozitivní výsledky. Daleko blíž je program, který byl prosazen v lednu 2010 v Iránu. Ten zajišťuje základní příjem pro všechny obyvatele země – kromě těch, co se ho dobrovolně zřeknou. Redistribuce je zde poměrně vysoká. Zatímco aljašský fond daroval v roce 2012 každému obyvateľovi 878 dolarů, v iránském programu byla tato částka 500 dolarů. V kontextu životní úrovně a HDP jde o velmi vyšší dávku než na Aljašce. Zajímavý je také způsob, jakým

---

¹⁴ Srov. tamtéž, s. 32.

¹⁵ HRUBEC, M. a kol.: *Nepodmíněný základní příjem*. Praha: Ekumenická akademie, 2013. ISBN 978-80-87661-06-2.

¹⁶ Tamtéž, s. 8.

¹⁷ Srov. SCHUPPERT, F. *Justice and Income? The Limits of Political Reality for a Truly Universal Basic Income*, dostupné na: <http://www.basicincome.org/bien/pdf/FabianSchuppertFullPaper.pdf>. [online].

se íránská vláda rozhodla financovat tento příjem. Jako na Aljašce využila jako zdroj prostředky plynoucí z těžby ropy. Nejsou však čerpány přímo z příjmů z těžby, nýbrž program využívá financí, které dříve dotovaly nízkou cenu ropy pro místní (daně na druhou). Zkráceně řečeno, že zatímco aljašský model vyžaduje akumulaci kapitálu z využívání přírodních zdrojů, který po určité době přerozdělí mezi obyvatele, íránský program je flexibilnější díky skutečnosti, že pracuje s okamžitou spotřebou ropy a nevyžaduje akumulaci z dřívější doby.¹⁸ Jak je patrné, zakladatelé této iniciativy si moc nelámali hlavu s tím, jak financovat tuto ideu v různých státech, neboť ne všechny země mají ropné bohatství, které by šlo vládní intervencí zdanit. A také nelze již nyní předpovídat ekonomický dopad na tyto státy, které se pokusily zavést ideu NZP do praxe.

1.2 Důvody zavádět NZP

Dříve než se budu věnovat politicko-filozofickým pozadím myšlenky NZP, je důležité se zeptat, proč se vůbec zasazovat o tento návrh v Evropě v 21. stoletím? Odpověď lze najít v (již citovaném) textu Fabiána Schupperta, kde jako hlavní důvod uvádí **chudobu**. V úvodu doslova píše: „Svět, ve kterém žijeme se zdá být ovládnán ekonomickým tlakem, touha po penězích, potřeba konzumovat. Pro většinu lidí třetího světa, což je cca. 1,1 miliónu lidí, je denní finanční dávka k přežití 1 americký dolar. Další 2,7 miliónu lidí přežívají s méně než 2 dolary na den. I když je zde mnoho jiných problémů k řešení, nejvíce urgentní je boj proti chudobě. Jedna z navrhovaných strategií je světový základní příjem (*Universal Basic Income*), který by mohl zabezpečit přežití každého jedince.“¹⁹ Podobně se k myšlence NZP staví i Gerhard Kruij, který ve své přednášce *Nové výzvy pro sociální spravedlnost – europeizace a globalizace*, kde se zastává myšlenky základního příjmu, i když uznává, že působí poněkud zvláště. Návrh NZP je dle něj řešením, aby ti nejchudší dokázali přežít. Zmiňuje, že v případě této dávky 10 EUR měsíčně, by se výsledek pozitivně promítnul do života těch nejchudších. Jako příklad uvádí vesnici v Namibii, kde podobný experiment vyzkoušeli a zjistili, že se lidem vskutku žilo lépe, do školy přišlo více dětí, lidé byli

---

¹⁸ Srov. HAIMANN, T. *Levicový libertarianismus z pozice kritické teorie společnosti*, s. 50-51.

¹⁹ SCHUPPERT, F. *Justice and Income? The Limits of Political Reality for a Truly Universal Basic Income*.

podnikavější a byli schopni se lépe postarat o své zdraví. Ideu NZP Kruijpe považuje za uskutečnitelnou dle toho, zda se k tomu najde politická vůle, což hlavně závisí na občanech bohatších zemích, kteří vezmou zodpovědnost za chudé země vážně.²⁰

Fabián Schuppert také argumentuje třetím světem a považuje zavedení tohoto základního příjmu za nejlepší nástroj k boji s masovou chudobou i ve vyspělém světě. Jeho argumentace však postrádá osten sociální spravedlnosti, ale v duchu levicového libertarianismu (další kapitola), se zaměřuje na téma svobody. Tento příjem by garantoval více spokojenosti pro všechny lidi, více základních potřeb, což je dle autora rovnítko k určitému množství základní svobody (*basic freedom*). Tento příjem by byl vyplacen každému bez podmínek ve výši 60 dolarů měsíčně. Tato dávka je velmi podobná základnímu stravovacímu příjmu, který navrhl Rolf Künemann. Zaměřena by byla na nejchudší z chudých a také na chudé ze zemí se středním příjmem.²¹

Odpověď na to, proč se zasazovat o NZP na globální úrovni je sice jasné, ale mnoho otázek zůstává nenaznačených a nevyřešených. Je řešením světové chudoby právě zavedení NZP na globální úrovni? Nedošlo k zavedení tohoto příjmu k nezamyšleným důsledkům, které by samy o sobě vyvolaly další sociální problémy? F. Schuppert ve svém textu přiznává, že existuje celá řada *etických úvah* o základním světovém příjmu, ale že on se chce jen krátce vyjádřit, že potřeba za tento příjem se nasazovat, a nejen z důvodu svobody, ale také to, že jde o nezcizitelné lidské právo (myslel tím právo na svobodu) či morální zodpovědnost za druhé.²² Jak už zde zaznělo, silným argumentem, který je zde předkládán, je svoboda. Proto se nyní zaměřím na politicko-filozofické pozadí NZP.

1.3 Politicko-filozofické pozadí NZP

Filozofickým východiskem pro zastánce NZP je takzvaný *egalitární libertarianismus*. Pojem *libertarianismus* je především spojován s formou

---

²⁰ Srov. KRUIJPE, G. *Nové výzvy pro sociální spravedlnost – europeizace a globalizace*, dostupné na: <http://socialninauka.cz/aktuálně/zúčastnili-jste-se-verejne-prednasky-s-ma,i.html>. [online].

²¹ Srov. SCHUPPERT, F. *Justice and Income? The Limits of Political Reality for a Truly Universal Basic Income*.

²² Srov. tamtéž.

liberalismu, který věří v osvobození lidí z pout tradičních politických institucí, ale rovněž z vnitřních zábran, jež jsou lidem vnucené tím způsobem, že chybně připisují moc věcem, které ve skutečnosti žádnou moc nemají. Libertariáni se angažují a bojují proti všem institucím náboženství, rodiny, proti společenským zvyklostem. Libertarianismus je spíše postojem, než doktrínou. V ekonomii jde o radikální formu teorie *laissez-faire*, která zastává názor, že ekonomická činnost je v zájmu opravdové prosperity, je tedy nutno aktivně všechny osoby osvobozovat z pout zbytečných politických omezení.²³

Tento směr je spojován s teoretickým zdůvodněním neoliberální politiky. Nemá však tolik zastánců jako jiné politické teorie jako např. liberalismus či komunitarismus.²⁴ Existuje také však jiný směr libertarianismu, takzvaný levicový či egalitární libertarianismus, který stojí na opačném pólu politického spektra. Autoři příspěvku *O egalitárním liberalismu* Marek Hrubec a Martin Brabec vycházejí z výše citovaného Van Parijse, ke kterému se budu ve své práci neustále vracet, neboť on je jedním z hlavních osobností propagující tento druh libertarianismu, z něž vychází idea NZP.²⁵

Oba autoři hledají pozici, která oba libertarianismy spojuje. Dochází k tomu, že: *„Jak zastánci pravicového, tak i levicového libertarianismu inklinují k atomismu, vycházející tudíž z pozice separovaného jednotlivce a následně z teze o právu každého člověka na vlastnictví sebe sama. Proto se domnívají, že lidé nejsou vázáni nutností poskytovat jakékoliv služby jiným osobám, pokud se k tomu dobrovolně nerozhodnou. Proti zastáncům pravicového libertarianismu však představitelé levicového libertarianismu prosazují v politické rovině názor, že lidé původně vlastnili přírodní zdroje společně, a měli by tedy k jejich vlastnictví mít i nadále rovný přístup. Podle egalitárních libertariánů je nerovné vlastnění přírodních zdrojů oprávněné jen tehdy, dojde-li k dobrovolnému převodu zdrojů z jednoho vlastníka na druhého nebo jsou-li realizovány adekvátní kompenzace.“*²⁶

Za nejvýznamnějšího představitele egalitárního libertarianismu považují již zmíněného Van Parijse. Jeho knihu *Real Freedom for All* je stěžejní dílo

---

²³ Srov. SCRUTON, R., *Slovník politického myšlení*, s. 64.

²⁴ Srov. HRUBEC, M., BRABEC, M., *O egalitárním liberalismu*, s. 9.

²⁵ Srov. tamtéž.

²⁶ Srov. tamtéž, s. 12.

současné politické teorie, na kterou se ve své stati odvolávají. Van Parijs v ní charakterizuje své stanovisko, současný kapitalismus zapřičiňuje nepřijatelnou nerovnost, ale současně se domnívá, že klíčovou hodnotou je svoboda. Kritizuje pravicové pojetí *libertarianismu*, které pokud chceme zachovat, tak je to spojeno s obhajobou současných nerovností. Van Parijs zastává názor, že pokud bereme svobodu vážně, tak musíme odmítnout i dnešní nerovnosti. Pokládá si otázku, jestli ideál svobodné společnosti může zajistit čistý kapitalismus nebo čistý socialismus. Socialismu Van Parijs vyčítá, že vše je podřízeno kolektivnímu rozhodování, a každý člen má při rozhodování stejný hlas. To dle Van Parijse zaměňuje svobodu za schopnost podílet se na kolektivním rozhodování a v konečném důsledku vede k popření práva na vlastnictví sebe sama.²⁷

Kapitalismu naopak vyčítá, že z práva na vlastnictví vyvozuje nesprávný závěr. A to, že svoboda jedince je omezena jen tehdy, když jsou omezena jeho vlastnická práva. Dle něj reálná svoboda vyžaduje reálnou možnost realizovat příležitost. Svobodná společnost musí tedy splňovat tři podmínky: 1. Zajištění struktury vlastnických práv. 2. Každá osoba vlastní sebe sama. 3. Každá osoba má co největší možnost příležitostí dělat cokoli, co si může přát dělat. Z čehož lze vyčíst, že v tomto pojetí společnosti se nepožaduje maximalizace celkové svobody či průměrné svobody ani rovná maximalizace svobody, ale maximalizace příležitosti pro ty, kteří jich mají nejméně.²⁸

Této společenské reality jde dle Parijse dosáhnout velmi prostě a to zavedením základního příjmu. Svoboda je tedy spojena nejen s právem, ale také s prostředky – musíme tedy zaměřit na příjem, který lidé dostávají. A pokud má být navíc maximalizovaná svoboda těch, kteří mají nejmenší reálnou svobodu (nejhorší ekonomický status), měla by být výše jejich příjmu na co nejvýše udržitelné úrovni.²⁹

Ačkoliv se zdá, že tato koncepce je nejlepší cestou mezi „krutým“ kapitalismem a svobodu omezujícím socialismem, jde spíše o „marketingový trik“ zastánců tzv. egalitárního libertarianismu. Matěj Šuster ve svém článku „*Levicový libertarianismus*“: *socialistické rovnostářství v nové slupce* ukazuje,

---

²⁷ Srov. tamtéž, s. 13. Zde autoři citují Van Parijs, P., *Real Freedom for All*, s. 1-2; 7-11.

²⁸ Srov. VAN PARIJS, P., *Real Freedom for All*, s 25-29.

²⁹ Srov. HRUBEC, M., BRABEC, M.: *O egalitárním liberalismu*, s. 15.

že tato idea má pramálo společného s klasickým liberalismem.³⁰ Vychází z toho, že levicový lebertarianismus vychází z toho, že přírodní zdroje jsou jakýmsi „společným majetkem“ lidského rodu, tedy každý člověk má právo na rovný přístup k těmto zdrojům. Jak cituje ve své diplomové práci Tomáš Haimann Thomase Paineho: „Původně nemohla existovat taková věc jako pozemkové vlastnictví. Člověk nestvořil zemi, a přestože měl přirozené právo, aby ji osídlil, neměl žádné právo, aby ji označil jako jeho vlastnictví.“³¹ A v tomto se zřetelně projevují rovnostářské instinkty levicových libertariánů. Např. Michael Otsuka tvrdí, že veškeré dosud nevlastněné přírodní zdroje by měly být rozděleny tak, aby každý člověk měl „stejnou příležitost k blahobytu“. Tedy logicky z toho vyplývá, že lidé, kteří jsou nějak handicapováni (netalentovaní, zdravotně postižení), by měli mít právo si přivlastnit více přírodních zdrojů, tedy obdržet vyšší kompenzaci, než lidé bez určitého znevýhodnění.³²

Idea NZP, ačkoliv vyvěrá z levicového libertarianismu, který nemá s libertarianismem (či svobodou) nic společného, přesto je argumentačně podložen silnými argumenty, které Van Parijs předložil ve své stati *Základní příjem pro všechny*.

1.4 Argumenty ve prospěch NZP

Než se budeme věnovat etickým výzvám této myšlenky, která je v mnohém velmi kontroverzní, nechme zaznít argumenty „pro“, jež zmínil již citovaný Van Parijs. První a nejdůležitější argument pro NZP je dle něj **spravedlnost**.

Opět zde Parijs argumentuje **svobodou**, která je důležitou součástí „pravé libertariánské spravedlnosti“. Druhým pilířem je „hodnota svobody“. Zde vychází z pojetí spravedlnosti u Johna Rawlse. Připomíná, že cena nebo skutečná hodnota osobní svobody závisí na zdrojích, kterými osoba disponuje, když chce

---

³⁰ Srov. ŠUSTER, M.: *Levicový libertarinismus: socialistické rovnostářství v nové slupce*, in: <http://www.libinst.cz/clanky-a-komentare/2213-levicovy-libertarianismus-socialisticke-rovnostarstvi-v-nove-slupce>. [online].

³¹ HAIMANN, T. *Levicový libertarianismus z pozice kritické teorie společnosti*, s. 42. Zde cituje Thomase Painea.

³² Srov. ŠUSTER, M.: *Levicový libertarinismus: socialistické rovnostářství v nové slupce*, in: <http://www.libinst.cz/clanky-a-komentare/2213-levicovy-libertarianismus-socialisticke-rovnostarstvi-v-nove-slupce>. [online].

užívat své svobody.³³ A pokud máme zajistit tyto zdroje, je nutná distribuce příležitostí – tedy přístup k určitým prostředkům, jež umožňují lidem vykonávat to, co chtějí dělat, a to za předpokladu, že je zachována formální svoboda všech lidí.³⁴

Vyjdeme-li z tohoto předpokladu spravedlivé společnosti, tak nám nezbyvá než zastávat a prosazovat ideu NZP, jak dále uvádí Van Parijs. A pokud by někdo z kritiků chtěl vyvrátit tuto myšlenku, musí nejprve vyvrátit argumenty, které byly autorem naznačeny, což je od tohoto myslitele „hozená rukavice“ pro ty, co chtějí s ideou NZP polemizovat.³⁵

Druhým argumentem je růst ekonomiky spojený s pracovními místy. Během poledních dvaceti let se velmi radikálně zvýšila nezaměstnanost v západoevropských zemích. Milióny Evropanů stále hledají práci a tento problém je jeden z hlavních, který je Evropskou unií řešen. Van Parijs polemizuje s ideou, že ekonomický růst eliminuje nezaměstnanost a vyčítá tomuto názoru negativní dopad na ekologii. Sám navrhuje mírnější a udržitelnější míru růstu, která by zaručovala stabilizaci a postupnou redukci současné míry nezaměstnanosti. To by však vedlo ke snížení počtu hodin pracovního týdne, snížení definice „plného úvazku“ a tudíž by to vedlo k dalším subvencím ze strany státu.³⁶

Autor zde zmiňuje případ Holandska, kde redukce běžného pracovního týdne zvýšila nabídku pracovních míst, což bylo označeno za „holandský zázrak“. To však také vedlo k plošnému zavedení základní penze, plošných přídavků na děti a plošné zdravotní péče. Tak se zde objevuje dvojí možnost – buď plošné zaměstnanecké dotace a NZP. Oba přístupy se zaměřují na problém spojený s redukcí pracovní doby, ale u plošných dotací je zde větší tlak na přijetí konkrétního pracovního místa, kdežto u NZP je tento tlak redukován.³⁷

Van Parijs ihned dodává, aby nejspíše vzal vítr z plachet svým kritikům, že „ani při vysokém UZP (NZP) nemůžeme očekávat, že nám zajistí pohodlný život. Má nám umožnit vzít si volno při změně místa, redukovat pracovní dobu,

---

³³ Srov. VAN PARIJS, P., *Základní příjem pro všechny*, s. 41-42.

³⁴ Srov. tamtéž, s. 42.

³⁵ Srov. tamtéž.

³⁶ Srov. tamtéž, s. 42-43.

³⁷ Srov. tamtéž, s. 46.

udělat si čas na rekvalifikaci, začít podnikat anebo se připojit k družstvu. S podporou NZP zaměstnanci přijmou pouze takové místo, které pro ně bude osobně přitažlivé, zatímco dotace zaměstnavatelům vytváří z neatraktivních míst s nízkou produktivitou práce místa ekonomicky rentabilní.³⁸ Proto je zavedením NZP dle autora lepší variantou.

Jako třetí argument uvádí Van Parijs otázku feminismu a ekologie. Idea NZP je dle autora cestou k naplnění záměrů feministického hnutí. V rámci sexistické dělby práce v domácnosti, speciálně péče o děti, je velká disproporce v participaci mužů a žen na trhu práce. Pokud by byl zaveden NZP, prospěje to právě ženám více než mužům. Díky tomuto příjmu by byly ženy svobodnější v materiální rovině a jejich „dvou směnný provoz“ bude určitým způsobem zmírněn. Spíše je zbožným přáním teze autora, že tento příjem bude ochranou proti tyranii šéfů, manželů a byrokratů.³⁹

Tento argument je reflektován Zuzanou Uhde, která ve svém příspěvku *Feministická reflexe koncepce univerzálního základního příjmu*.⁴⁰ Autorka cituje Van Parijsův text a upozorňuje na to, že z pohledu feministické kritiky je zásadní nedostatek NZP v jeho pojetí spravedlnosti, kde je oceňován ideál nezávislého individua.⁴¹ Naproti tomu se feministické hnutí zasazuje o redefinici ideálu nezávislého občana, neboť díky diskriminaci žen vycházející z již zmiňované dělby práce, je tento ideál spojen s nerovností mužů a žen. Aby došlo k rovnosti mezi muži a ženami, je zapotřebí pojmout nově individuální existenci a to jako podmíněnou vzájemnou závislost členů domácnosti. Uhde sice přiznává Van Parijsovi snahu o osvobození žen, ale také poukazuje na to, že díky NZP budou muži opět zvýhodněni, neboť díky tomuto příjmu, budou moci více využívat možnosti ke své realizaci a tím se ještě více odpoutat od vzájemné závislosti členů domácnosti. Koncepce NZP se snaží vyřešit pouze důsledky nerovnosti mezi muži a ženami, nikoliv však odstranit jejich příčiny.⁴² Autorka zmiňovaného příspěvku však patří k zastánkyním NZP. Dodává však, že „zároveň je zapotřebí, aby zavedení NZP (v této práci NZP) bylo doprovázeno změnou společenských

---

³⁸ Tamtéž.

³⁹ Srov. tamtéž, s. 46-47.

⁴⁰ In: VAN PARIJS, P. - HRUBEC, Marek - BRABEC, Martin: *Všeobecný základní příjem. Právo na lenost nebo na přežití?*, Praha: Filosofia, 2007. ISBN 978-80-7007-259-2.

⁴¹ Srov. UHDE, Z. *Feministická reflexe koncepce univerzálního základního příjmu*, s. 162.

⁴² Srov. tamtéž, s. 163.

hodnot jednostranně upřednostňujících model nezávislého pracujícího občana zasazeného ve vztazích vzájemné závislosti s druhými lidmi, který zároveň předpokládá jako občanskou povinnost všech zapojení se do péče o závislé a potřebné členy společnosti. Bez této kvalitativní změny by mohl vést UZP (NZP) naopak k prohloubení nerovností mezi muži a ženami, zdravými a nemocnými, egoistickými a solidárními.⁴³ Zuzana Uhde na závěr svého příspěvku dodává, že „samotný univerzální základní příjem, ale nevytváří dostatečné podmínky pro podporu společenské solidarity a rozvinutí recipročních vztahů.“⁴⁴

Jako poslední argument pro NZP zmiňuje Van Parijs ekologickou otázku, neboť problém znečištění naší planety úzce souvisí s ekonomickým růstem – speciálně industriální společností. Tato společnost má za cíl vybudovat trvale udržitelný systém, který však přináší jako vedlejší produkt odcizení, které zdůrazňuje ekologické hnutí. Toto hnutí chce vybudovat společnost, v níž lidé stráví většinu svého času „autonomními“ aktivitami, jež nejsou řízené ani trhem, ani státem.⁴⁵ Aby se k tomuto cíli společnost dostala, musí vyřešit základní problém a tím je obsese ze sledování ekonomického růstu. A ekonomický růst je ovlivněn hlavně zaměstnaností. Na tomto bodě se potkává idea NZP s ekologickým hnutím. „Zelené hnutí“ by tedy logicky mělo podporovat návrh NZP, neboť vede k větší autonomii občanů dané země. Tento příjem poskytne každému reálnou svobodu opustit placené zaměstnání proto, aby mohl vykonávat autonomní činnost, např. občanské aktivity na místní úrovni nebo neplacenou pečovatelskou práci.⁴⁶

Autor v této části svého příspěvku opomněl možnost, že by si daný jedinec zvolil možnost nedělat ani jedno ani druhé, ale prostě jenom využít tohoto nepodmíněného příjmu k přežívání (nic nedělání). V další části své práce se budu zabývat touto ideou jako „iniciativou“ na evropské úrovni.

---

⁴³ Tamtéž, s. 163-164.

⁴⁴ Tamtéž, s. 166.

⁴⁵ Srov. VAN PARIJS, P., *Základní příjem pro všechny*, s. 47.

⁴⁶ Srov. tamtéž, s. 48.

1.5 „NZP“ jako občanská iniciativa

Zabývat se ideou NZP nelze bez toho, abychom se nezmínili o tom, že tato myšlenka se zhmotnila také do evropské občanské iniciativy. Dne 8. 7. 2012 obdržela Evropská komise návrh na registraci iniciativy za nepodmíněný základní příjem. Byl však dne 6. 9. 2012 zamítnut, neboť nesplňoval požadované požadavky, zejména v části zdůvodnění. Nově formulovaný návrh byl poté přijat a dne 14. 1. 2013 byla iniciativa zaregistrována.⁴⁷

Od tohoto data začala běžet roční lhůta pro získání potřebného množství podpisů.⁴⁸ V červenci téhož roku byly podpisy získány již ve všech členských zemích EU, přičemž nejvíce jich bylo získáno v Německu, Francii, Holandsku a Španělsku. V ČR bylo v tu dobu nasbíráno zhruba 1000 podpisů. Šlo však pouze o elektronické podpisy, neboť pro podpisy na listinných formulářích se statistika nevede.⁴⁹

Hlavní téma této iniciativy bylo formulováno jako žádost adresovaná Evropské komisi o podporu spolupráce mezi členskými státy s ohledem na prozkoumání NZP (v textu *bezpodmínečného*) jako nástroje na zlepšení jejich současných systémů sociálního zabezpečení. Cíl definovala tato iniciativa tak, že chce garantovat všem občanům EU bezpodmínečné, individuální právo na uspokojení jejich materiálních potřeb k vedení důstojného života, jak se uvádí ve smlouvách Evropské Unie, a posílit jejich společenskou účast zavedením bezpodmínečného základního příjmu. Tento návrh na NZP nenahrazuje sociální stát, ale doplňuje a transformuje ho z kompenzačního na emancipační sociální stát. Tato evropská občanská iniciativa za NZP nepožaduje přímo přijetí nějaké právní normy, ale pouze žádá o prozkoumání možného jeho zavedení jako nástroje na zlepšení současných systémů sociálního zabezpečení v zemích EU.⁵⁰

Informace o této iniciativě českou společnost moc nezaujalo a i výsledek petice ukazuje, že celá debata je stále pojímána v liberálním diskursu, kde jsou

---

⁴⁷ Srov. MOLNÁR, B. *Evropská občanská iniciativa*, in: HRUBEC, M. a kol.,: *Nepodmíněný základní příjem*. Praha: Ekumenická akademie, 2013. ISBN 978-80-87661-06-2, s. 23.

⁴⁸ Signatáři evropské občanské iniciativy se mohou stát všichni občané EU, kteří dosáhli věku, který je oprávněuje k účasti ve volbách do Evropského parlamentu. Ti mohou podepsat tuto žádost elektronicky nebo na papírovém formuláři. Evropskou občanskou iniciativu musí podepsat alespoň milion občanů EU alespoň ze sedmi členských států EU. Musí být splněny obě podmínky. V každém z těchto sedmi států musí počet signatářů dosáhnout stanoveného minima – pro ČR to bylo 16500 podpisů. Srov. tamtéž, s. 21-22.

⁴⁹ Srov. tamtéž, s. 23.

⁵⁰ Srov. tamtéž, s. 23-24.

proti sobě postaveny hodnoty *rovnosti a svobody*. Dle Aleny Wágnerové je však důležité zdůraznit její emancipační charakter, neboť idea NZP je ve své podstatě ideou osvobození člověka.⁵¹ Autorka ve svém článku poukazuje na to, že tato idea začíná být v současné době (článek publikován v roce 2012) aktuální i v diskusích uvnitř politických stran v Německu, Francii ale i v OSN, která už v malých regionálních projektech např. v Namibii zkoušela důsledky dočasného zavedení základního příjmu na obyvatelstvo a jeho situaci. Nejhlubší základ, nejdůležitější argument, je pro již zmiňovanou autorku, listina lidských práv, podle níž má každý člověk právo na důstojnou existenci. V úplném závěru svého článku autorka dokonce používá odkaz na křesťanský obraz člověka, který svojí stvořeností Bohem zasluhuje úctu (důstojnost), jež byla NZP podpořena.⁵²

2 Etické výzvy NZP – spravedlnost, svoboda a důstojnost

Zde se dostáváme do situace, kdy se dostává ke slovu sociální etika. Byla by idea NZP eticky obhajitelná? Nejde pouze o právo na lenost? Není nepodmíněný příjem jen přebujelou expanzí lidských práv, které mohou *metastazovat* i do základních práv člověka, který když nechce pracovat, tak by za to neměl být společností stejně oceněn?

V další části mé práce se zaměříme na základní etickou argumentaci, kterou zmiňují zastánci této ideje. Jako první bude zkoumána idea spravedlnosti, ke které se vztahuje již často citovaný Van Parijs, jenž dokonce odkazuje na pojetí spravedlnosti u Johna Rawlse. Dalším velkým otazníkem je fenomén svobody v kontextu této myšlenky. A na závěr se zaměřím na otázku, jestli jde spojovat lidskou důstojnost a lidská práva s návrhem na NZP.

2.1 Sociální spravedlnost a „NZP“

Téma sociální spravedlnosti je velmi obsažné a bylo na něj sepsáno již mnohé. Proto se pokusím na spravedlnost podívat v kontextu myšlenky NZP. Van Parijs

---

⁵¹ Srov. WÁGNEROVÁ, A. *Svoboda, rovnost, základní příjem aneb O důstojnosti člověka*, dostupné: <http://denikreferendum.cz/clanek/14607-svoboda-rovnost-zakladni-prijem-aneb-o-dustojnosti-cloveka>. [online].

⁵² Srov. tamtéž.

považuje spravedlnost za hlavní argument pro NZP. Dokonce se odkazuje na pojetí spravedlnosti u Johna Rawlse.⁵³ Nechci složitě popisovat pojetí tohoto autora, neboť jeho teorie byla již mnohokrát reflektována, ale zmíním ve stručnosti jeho pohled na spravedlnost a srovnám s myšlenkou NZP.

Rawls ve své teorii navázal na teorii společenské smlouvy (Hobbes, Locke, Rousseau), která je výsledkem struktury sociálního a politického řádu. Východiskem jeho argumentace je představa problematického počátečního stavu (přirozeného stavu), který mají všichni zúčastnění racionálně vyřešit. Tyto osoby musí hypoteticky rozdělit základní společenské statky, o nichž se domnívá, že by je rozumný člověk chtěl mít. Tyto osoby jsou vzájemně nezainteresované a racionalita jejich rozumové úvahy jsou čistě ekonomicky egoistické, problém je však v tom, že toto rozvažování se děje pod závojem nevědomosti. Tím se má dosáhnout slušných (férových, spravedlivých) principů.⁵⁴ Podle Rawlse by bylo poté spravedlivé to, co by vyplynulo z takovéto hypotetické smlouvy či dohody lidí, kteří nevědí to, co by jinak znemožnilo férovou dohodu. Férovost je spjata s nevědomostí. Neví-li člověk, jaký kus dortu dostane, nakrájí ho pravděpodobně na férovější (stejně, rovné) díly, než kdyby věděl. Když budou lidé zbaveni určitých informací a jejich negativního vlivu, dají přednost férovým principům před principy, které vedou k vlastnímu prospěchu.⁵⁵

Nejvíce pozornosti vyvolalo u Rawlse téma nerovnosti. Odvolával se k psychologické pravdě, že lidé potřebují stimul (podnět), aby dělali práci, která je ekonomicky rentabilní. A také dodával, že nerovnosti lze ospravedlnit, sloužili k tomu, aby se postavení těch nejméně zvýhodněných maximálně zlepšilo. Bohužel neřešil zásadní věc a to, kdo patří mezi ty nejméně zvýhodněné a také to, jakou aktivitu tato skupina (ne) vyvinula, aby svoji skutečnost změnila. Po této výtce zařadil Rawls do soupisu statků také položku „volný čas“, aby tím mohl do této úvahy zapojit osobní aktivitu těchto „nejméně zvýhodněných“.⁵⁶

Pokud srovnáme pojetí sociální spravedlnosti u Rawlse s ideou NZP, můžeme zde vidět určitou souvislost. Zavedením NZP by se stvrдила myšlenka

---

⁵³ VAN PARIJS, P., *Základní příjem pro všechny*, s. 41.

⁵⁴ Srov. ANZENBACHER, A. *Křesťanská sociální etika*, s. 94-95; srov. SWIFT, A. *Politická filozofie*, s. 30-31.

⁵⁵ Srov. SWIFT, A. *Politická filozofie*, s. 30.

⁵⁶ Srov. tamtéž, s. 34-35.

„závoje nevědomí“, kdy by stejnou nepodmíněnou finanční částku dostávali všichni občané, ale s tím rozdílem, že by jakákoliv úvaha byla zbavena svobodného prostoru, všichni by dostali finanční částku bez jakékoliv rozvahy, o kterých Rawls mluví.

Ačkoliv idea NZP by měla všem „levicovým“ myslitelům lahodit v jejich filozofických postojích, přesto je kritizován právě za svoje (sice egalitářsky) libertariánské východisko. V citovaném sborníku (*Všeobecný základní příjem, Právo na lenost, nebo na přežití*) se ve svém příspěvku Milan Valach věnuje sociální spravedlnosti a k Parijsově argumentu se staví kriticky. Jeho kritika však přichází z levicových pozic. Ve svém příspěvku shrnuje: „Van Parijsova koncepce univerzálního základního příjmu neřeší žádný ze základních problémů nerovnosti mezi lidmi, především nerovnost mezi menšinou vlastníků výrobních prostředků a většinou, jež pak z důvodu své vlastní obživy musí přijímat moc těchto vlastníků nad sebou a přistupovat na prodej sebe sama na trhu pracovních příležitostí.“⁵⁷

Autor článku (M. Valach) svůj argument podkládá teorií Elizabeth Anderson, která poukazuje na mylnost Van Parijsovi koncepce v tom, že vychází z atomistického východiska, neboť společnost je založena na systému kooperace vzájemně závislých lidí⁵⁸, a ne na atomizované sumě individuí. Také je morálně pochybné, kdy občan dostává od státu určitý minimální základní příjem jako projev milosti od těch druhých. Demokratický egalitarismus, jenž zastává citovaná Andersonová, vychází naproti tomu ze skutečnosti, že lidé jsou na sobě vzájemně závislí. Již ve starověku žili v tlupách a jejich vzájemná závislost jde doložit historicky. Proto demokratický egalitarismus klade důraz na rovnost všech lidí v jejich morální hodnotě. Jakákoliv hierarchie je ponižováním člověka a je nepřípustné, a aby jeden člověk ovládal druhého, či žil z jeho milosti, což lze vnímat v případě univerzálního (nepodmíněného) příjmu.⁵⁹

Ačkoliv Milan Valach používá tezi Elisabeth Anderson ke kritice Van Parijsova příjmu, přesto na závěr své statě dodává kritickou noticku i k jejímu pojetí. Doslova zmiňuje: „Pokud takto ve skutečnosti definujeme demokratický egalitarismus, je nutné dodat, co mi v textu Elisabeth Anderson chybí. Současný

---

⁵⁷ VALACH, M. *Sociální spravedlnost*, s. 155.

⁵⁸ Zde cituje Valach Andersonové text: *What is the Equality?*

⁵⁹ Srov. VALACH, M. *Sociální spravedlnost*, s. 156-157.

system zastupitelské demokracie a kapitalistická ekonomika založena na soukromém vlastnictví výrobních prostředků jako privilegii, tj. vlastnictví, které je dostupné vždy jen pro malou menšinu členů společnosti, tyto podmínky zdaleka nesplňují.⁶⁰

Ačkoliv to autor neříká na plno, z textů je zřejmé, že se již pohybuje ve velmi levicovém prostoru, který soukromé vlastnictví musí v dalších krocích zpochybnit a pak lze navázat pojmy, které jsou znalcům českých i světových dějin dobře známy: „znárodnění, kolektivizace, likvidace nepřátel režimu“. Ani v nejmenším však nelze hovořit o svobodě.

Ale abychom se znovu podívali na otázku, jestli je návrh NZP sociálně spravedlivý, zastavme se blíže u pojmu sociální spravedlnost. Když mluvíme o sociální spravedlnosti, předpokládáme existenci určitého státu či právního systému, kterými bude prostřednictvím zákonů, rozdělovat to, co se rozdělit má. Otázkou však zůstává, jaký právní systém dokáže rozdělovat spravedlivě? A také zde existuje námitka, že pokud není něco vyrobeno (či získáno), tak není co rozdělovat. A pokud zde chybí souhlas výrobce s určitým přerozdělováním, můžeme mluvit o vykořisťování.⁶¹ Velmi pregnantně definuje sociální spravedlnost Hynek Fajmon ve svém díle *Slovníček evropských levicových pojmů*, kde tento pojem definuje: „Cílem prosazování programu sociální spravedlnosti je zajištění základního blahobytu pro všechny členy společnosti bez ohledu na jejich výkon. Sociální spravedlnosti je dosahováno prostřednictvím práva na práci, sociálním zabezpečením, bezplatným školstvím a zdravotnictvím, progresivním zdaněním příjmů a majetkovými daněmi.“⁶²

Autor dále v textu ideu sociální spravedlnosti odmítá, neboť dle něj vede k nucené solidaritě, která je založena na zdanění (nepoužívejme argumenty z historie jako násilná kolektivizace, vyvlastnění, znárodnění, které zmiňuje autor stati).⁶³ A čím větší státní solidarita, tím vyšší zdanění, čímž lze výběr daní velmi zproblematizovat (viz. Lafferova křivka⁶⁴). Teorie spravedlnosti nakonec vždy

---

⁶⁰ Tamtéž, s. 158.

⁶¹ Srov. SCRUTON, R., *Slovník politického myšlení*, s. 137.

⁶² FAJMON, H. *Slovníček evropských levicových pojmů*, s. 163.

⁶³ Srov. tamtéž, s. 164-165.

⁶⁴ Lafferova křivka, pojmenovaná po americkém ekonomovi Arthuru Lafferovi, zobrazuje závislost celkové sumy vybraných daní na míře zdanění. Platí, že v obou extrémech je daňový výnos nulový – při 0% zdanění je efekt zřejmý, u 100% sazby zase poplatníci daně raději nic nevydělávají, případně se

stojí před dvěma problémy. První je to, jak ideu spravedlnosti uskutečnit ve společnosti a druhý, jak bude ve spravedlivé společnosti vypadat vztah mezi svobodou a rovností.⁶⁵

A tím se dostáváme k tomu, že zavedení NZP sice může být podpořeno pojetí sociální spravedlnosti, přesto se vynořují další otázky, které by jasné stanovisko trochu nabouralo. Bude NZP spravedlivý, když nepracuje se snahou či „leností“ (zahálkou) lidí, kteří ho budou dostávat? A pokud vezmeme doslova pojem „nepodmíněný“, neznamená to, že již nemůžeme mluvit o spravedlivém nepodmíněném příjmu? A počítají zastánci NZP také s tím, že by NZP někdo odmítnul (v České republice asi naivní otázka) z důvodu, že tento příjem opravdu nepotřebuje?

*A znamená vždy spravedlnost rovnost? Nejde spíše o rovnost startovních pozic a šancí k dosažení úspěchů vlastním výkonem než přerozdělování veřejných statků?*⁶⁶ Tyto otázky a další uvažování nás dovádí k dalšímu velmi důležitému fenoménu a tím je svoboda.

2.2 Problém svobody a „NZP“

Dříve než se podíváme na kritiku NZP z pohledu „svobody“, pokusím se o krátkou definici svobody, která je mnohdy „zaklínadlem“ dnešní doby a ne vždy si obhájci svobody dobře uvědomují, co je míněno pod touto základní hodnotou.

Je třeba odlišit negativní a pozitivní ideu svobody. Ta první (negativní) je často definována jako „svoboda od čeho“, a ta druhá jako „svoboda k čemu“ – „svoboda něco dělat“. Ačkoliv tyto vymezení zní jasně, přeci není hranice mezi nimi velmi moc ostrá. Mnohdy člověk může být vůči různým omezením a hrozbám svobody ochráněn, ale přitom může žít ve světě, který mu dává svobodu dělat jen velmi málo. Pozitivní svoboda se v jiném smyslu popisuje jako stav, v němž člověk uskutečňuje to, co uskutečňovat smí, to znamená, v němž

---

povinnosti platit daně nějakým způsobem vyhnou. Někde mezi těmito dvěma body existuje taková míra zdanění, která generuje maximální výnosy. Zvyšování daňové sazby nad tuto hranici se již projeví negativně. Dostupné na: http://cs.wikipedia.org/wiki/Lafferova_k%C5%99ivka.

⁶⁵ Srov. ANZENBACHER, A. *Křesťanská sociální etika*, s. 226.

⁶⁶ Srov. KRUIP, G. *Sociální spravedlnost před novými výzvami – Úvahy ze sociálně etické perspektivy*, s. 47.

vnější možnosti odpovídají vnitřním schopnostem člověka. Což znamená, že pokud někdo nemá schopnost vykonat určitý plán, neznamená to, že se pohybuje v prostoru nesvobody.⁶⁷

Otázka svobody je hlavní oporou odpůrců myšlenky NZP. Miloslav Bednář ve svém *Kritickém stanovisku k požadavku zavést univerzální základní příjem*⁶⁸ pointuje uskutečnění NZP velmi přesně: „Tím se dostáváme do myšlenkové a z ní vyplývající reálné pasti socialistického způsobu uvažování. Jako její konkrétní příklad může sloužit Van Parijsova koncepce univerzálního příjmu. Vyrovnávání rozdílů v příjmech lze totiž konkrétně uskutečňovat jedině prostřednictvím instituce jejich centrálního rozdělování, resp. Přidělování a kontroly jeho průběhu. Tím se ale realizace takto pojaté občanské svobody stává jednostranně závislou na řídicím administrativním centru, a tedy z principu **nesvobodným stavem a jednáním.**“⁶⁹

Zastánci myšlenky NZP kontrují výše uvedenému autorovi, že výchozím politickým pozadím této idey je libertarianismus, který i ústy Van Parijse hlásá svobodu jako možnost dělat cokoli, co si osoba může přát dělat, což je východiskem jak pravicového, tak také levicového (egalitářského) libertarianismu. Dle autorů (Hrubec, Brabec) se Van Parijs odkazuje na tuto svobodu a společenské zřízení (socialismus či kapitalismus) je věcí až druhotnou.⁷⁰ A kolem pojetí svobody se točí celá debata mezi již citovanými autory. Miloslav Bednář osvětluje svoji kritiku v dalším příspěvku (*Svoboda, stát a eliminace svobody nepodmíněnou státní rentou*⁷¹), kde vyslovuje nahlas základní požadavek Van Parijsova pojmu svoboda. Jde o svobodu, která implicitně předpokládá bezmeznou ekonomickou podmínku své možnosti. Zde dochází k chybné změně svobody za materiálně umožněnou libovůli, která vychází z ekonomického systému. Svoboda je u Van Parijse vlastně jakousi nadstavbou ekonomického systému, tedy sekundární, materiálně-ekonomicky odvozenou skutečností v de facto *marxizujícím* výkladovém rámci. V tomto

---

⁶⁷ Srov. SCRUTON, R., *Slovník politického myšlení*, s. 152.

⁶⁸ BEDNÁŘ, M. *Kritickém stanovisku k požadavku zavést univerzální základní příjem*, in: VAN PARIJS, P. - HRUBEC, Marek - BRABEC, Martin: *Všeobecný základní příjem. Právo na lenost nebo na přežití?*, Praha: Filosofía, 2007. ISBN 978-80-7007-259-2.

⁶⁹ Tamtéž, s. 56.

⁷⁰ Srov. BRABEC, M., HRUBEC, M. *O svobodě a základním příjmu*, s. 67-68.

⁷¹ In: VAN PARIJS, P. - HRUBEC, Marek - BRABEC, Martin: *Všeobecný základní příjem. Právo na lenost nebo na přežití?*, Praha: Filosofía, 2007. ISBN 978-80-7007-259-2.

pohledu se lze tedy domnívat, že je třeba přispět k odstranění ekonomických deformací politické svobody a podpořit jí výběrem ekonomického režimu, který více umožňuje její rozvoj, jak zmiňují zastánci této myšlenky (Hrubec, Brabec).⁷²

Kdybychom přistoupili na toto stanovisko (které nabízejí zastánci ideje NZP), tak tím popíráme občanskou svobodu jako autonomní fenomén obecně. Jakýkoliv ekonomický systém (ekonomická realita) má vliv na svobodu jak filozofickou, tak občansko-politickou. Nemá však vliv na rozhodování a jednání člověka jako takového. Ekonomická realita nedeterminuje svobodu, pouze dílem vytváří její reálné okolnosti. Jinak řečeno: ekonomika není kauzální determinant svobody. Tedy nelze tvrdit, že člověk, aby byl svobodný, potřebuje „minimální sumu peněz“, která by mu umožnila maximální svobodné jednání.⁷³

Bednář dále dodává: „Obecně totiž platí, že nepodmíněná peněžní dávka jako taková ji vytváří umožňovaným rozšířením reálných možností rozhodování příjemců souběžnou permanentní závislost všech občanů na státní instituci, tedy povinnou odkázanost na ni. Tím popírá svobodu individua v její autonomní podstatě, tedy ve vlastním smyslu, respektive v jejím bytostném určení.“⁷⁴ Tím autor otevřeně deklaruje, že idea NZP umenšuje svobodu a vede příjemce (možná i nevědomě) do područí státu, který již samotným vyplácením této univerzální dávky činí určitou kontrolu nad svými občany (zasílání peněz na účet, nebo osobní výběr).

2.3 Důstojnost člověka, lidská práva a NZP

Jak již zmínila Alena Wagnerová, idea NZP vychází z křesťanského pojetí lidské důstojnosti, která zakládá argument pro listinu základních práv a svobod.⁷⁵ Tento argument zasluhuje bližší zkoumání, neboť autorka používá pro svou argumentaci velmi silné tvrzení, které lze zneužít k mnoha různým interpretacím.

Pojem lidské důstojnosti se dostal i do *Všeobecné deklarace lidských práv* (1948), jež reagovala na hrůzy dvou světových válek. Toto prohlášení vnímá

---

⁷² Srov. BEDNÁŘ, M. *Svoboda, stát a eliminace svobody nepodmíněnou státní rentou*, s. 74.

⁷³ Srov. tamtéž, s. 74-75.

⁷⁴ Tamtéž, s. 76.

⁷⁵ Srov. WAGNEROVÁ, A. *Svoboda, rovnost, základní příjem aneb O důstojnosti člověka*, in: <http://denikreferendum.cz/clanek/14607-svoboda-rovnost-zakladni-prijem-aneb-o-dustojnosti-cloveka>. [online].

lidskou důstojnost jako základní normu. Je však problematická z důvodu svého určení a obsahového zdůvodnění. Zjednodušeně lze říci, že zde máme dvojitý výklad. Za první lze mluvit o důstojnosti ontologické (neboli inherentní), která si nárokuje respekt mravního ohledu vztahující se na všechny lidi, neboť jde o to, že vyplývá ze samotné podstaty lidského bytí (každá osoba je člověk). Důstojnost tedy má každý od narození. A za druhé jde o důstojnost kontingentní, jež se odvíjí od určitých kvalit, způsobu života, zohledňuje individuální zásluhu, společenský výkon a postavení. Toto pojetí pochází od antických filozofů, kteří považovali např. otroctví za filozoficky zdůvodnitelné. Lidská důstojnost pro tyto myslitele byla „výsada či výsledek“, tudíž není dopřána všem. Toto pojetí je však zatíženo určitou selektivností, které může být jen těžko akceptováno, vezmeme-li v potaz, že bychom dělili lidi na důstojné, méně důstojné či nedůstojné. Podobné pojetí by bylo ve své podstatě zvrhlé a zhoubné.⁷⁶

Z výše uvedeného je tedy patrné, že Wagnerová mluví o důstojnosti kontingentní, tedy, že lidský život musí mít jasné kvality, aby mohl být nazván důstojným. Pokud vztáhneme tento argument na ideu NZP, lze z toho vyvodit fakt, že důstojnost člověka jde vyčíslit určitým „nepodmíněným příjmem“. Mylná je i teze autorky, že idea NZP odpovídá pojetí lidské důstojnosti, která vzešla z křesťanské tradice. Ta jasně vychází z toho, že každému člověku přísluší důstojnost proto, že je stvořen Bohem k božímu obrazu (srov. Gn 1,26n⁷⁷) a v Ježíši Kristu byl vykoupěn a povolán k spoluúčasti na Božím životě.⁷⁸

Nezaznívá zde nic o tom, že by lidská důstojnost byla spojena s ekonomickou úrovní, základním finančním příjmem či jinou vlastností lidského života. Proto šlo nejspíše o „zbožné“ přání autorky, aby křesťanské pojetí lidské důstojnosti podpořilo ideu NZP, který již na první pohled operuje s důstojností kontingentní, která má zavádějící možné interpretace a mutace.

A pokud bychom měli vzít autorku za slovo v rámci jejího odkazu na lidská práva, musíme proti-argumentovat, že i základní lidská práva mají svoji hierarchii, kde na prvním stupni jsou základní – před-státní, nezcizitelná práva a

---

⁷⁶ Srov. ŠRAJER, J. *Lidská důstojnost a sociální práce*, s. 110. In: Sociální práce, sociální práce, č. 2/2006, Brno, ISSN: 1213-6204, s. 109-113.

⁷⁷ *I řekl Bůh: „Učiňme člověka, aby byl naším obrazem podle naší podoby. Ať lidé panují nad mořskými rybami a nad nebeským ptactvem, nad zvířaty a nad celou zemí i nad každým plazem plazícím se po zemi.“*

⁷⁸ Srov. tamtéž, s. 111.

na druhém stupni práva „nižší úrovně“ (určitá občanská, politická, ekonomická, sociální a kulturní práva). Nejnižší stupeň obsahuje spíše ideální požadavky, které nepředstavují nezcizitelný imperativ, ale spíše vyjadřují určité požadavky a nároky a touhy lidí. Mají tedy logicky pouze relativní platnost, odpovídají spíše stupni politického či ekonomického vývoje, konsensu a vědomí solidarity v dané společnosti.⁷⁹ Pokud bychom se tedy chtěli „zaklínat“ základními lidskými právy v kontextu prosazování NZP, dostáváme se do prostoru určité „expanze“ těchto nejnižších práv, které jsou spíše nástrojem politického boje.⁸⁰

Závěrem tedy lze říci, že lidská důstojnost či lidská práva mohou být určitým argumentem pro ideu NZP, ale při bližším pohledu jde o důstojnost kontingentní, která je velmi eticky problematická, neboť vychází z určité selekce, která může vést k hrůzným koncům (důstojnost Žida ve srovnání člověka árijské rasy). V otázce lidských práv bychom spíše potvrdili, že ze základního práva na život se díky mutaci stalo právo na základní nepodmíněný příjem bez ohledu na ekonomické situace konkrétních zemí.

2.4 Reflexe (dalších) kritických připomínek vůči NZP

V poslední kapitole zmíním současnou kritickou debatu na téma NZP. Již zmiňované příspěvky, které jsou součástí základního díla o myšlence NZP⁸¹ mapují velmi dobře debatu mezi zastánci i kritiky této teorie. Nelze však tvrdit, že všichni levicoví autoři návrh na NZP nekriticky přijímají, a také že ne všichni pravicoví myslitelé tuto myšlenku okamžitě zavrhnou. Jak už jsem v kapitole o argumentech pro zavedení NZP zmínila, např. Zuzana Uhde upřesňuje feministický argument a poukazuje na nedostatečnost, dokonce i základní filozofický střed výchozích předpokladů nepodmíněného příjmu z pohledu levicového libertarianismu a feministické filozofie.⁸²

---

⁷⁹ Srov. MÍČKA, R. *Sociální spravedlnost a lidská práva v sociální nauce církve*, s. 87.

⁸⁰ Srov. tamtéž, s. 86.

⁸¹ VAN PARIJS, P. - HRUBEC, Marek - BRABEC, Martin: *Všeobecný základní příjem. Právo na lenost nebo na přežití?*, Praha: Filosofia, 2007. ISBN 978-80-7007-259-2.

⁸² Srov. UHDE, Z. *Feministická reflexe koncepce univerzálního základního příjmu*, s. 161-166.

Zastánci této ideje se shodují na tom, že tento příjem bude určitým zajištěným důstojné existence těm, kteří se pohybují na hranici přežití.⁸³ Tento argument opakují všichni zastánci NZP bez ohledu na to, že zavedením této dávky by se stala námezdní práce velmi nepřítažlivá, neboť každý by dosáhl na určitý nepodmíněný příjem a tím by neměl důvod se namáhat, aby získal stejný obnos jako někdo, kdo ho od státu rovnou dostal. Vznikají tak následně další rizika spojená např. s motivací k získání praktického vzdělání nebo riziko vyvolání pocitu nespravedlnosti u obyvatelstva účastnícího se hromadné výroby.⁸⁴

Zastánci či sympatizanti této ideje naopak na tyto výtky reagují tím, že zdůrazňují, jak je důležité nastavit správnou výši příspěvku, který by předcházel výše uvedeným nešvarům. Toto tvrzení se však dostává do „kluzkého svahu“, neboť výše této dávky by se během ekonomické situace konkrétních zemí mohla měnit, což by opět vedlo k zvýšením rizik, o kterých je výše uvedeno. Dalším opatřením by mohlo být stanovení věkového rozpětí. Např. NZP by bylo poskytováno každému člověku od jeho narození až do 18 let věku, studentům až do konce studia. Od tohoto věku až do 40 let by nebyl NZP přiznáván s výjimkou handicapovaných, matkám s dětmi ajn.⁸⁵

Ačkoliv nám může být sympatická snaha zastánců a podporovatelů návrhu NZP, přesto si nelze nevšimnout, že se již tyto opatření pohybují mimo rámec NZP, který by měl být v první řadě „nepodmíněný“. Dalšími úpravami, jež by měly eliminovat rizika spojená se zavedením nepodmíněného příjmu, se tak podtrhuje fakt, že celý návrh na tuto finanční částku je spíše zbožné přání, které se sebou nese více negativ než pozitivních dopadů.

Jako však nejčastější morální námitkou vůči NZP je, že tato dávka umožňuje těm, kdo jsou sice schopni se živit vlastní prací, avšak pracovat se jim nechce, systematicky a trvale „parazitovat“ na produktivní činnosti ostatních lidí. Může se tak stát, že stát bude podporovat „surfaře a líné hédoniky“ a bude to nazývat společenskou ctností.⁸⁶

---

⁸³ Srov. MATUSZEK, J. *Nepodmíněný základní příjem: Přednosti a rizika*, dostupné na: <http://www.blisty.cz/art/70657.html>. [online].

⁸⁴ Srov. tamtéž.

⁸⁵ Srov. tamtéž.

⁸⁶ Srov. ŠUSTER, M. *Základní příjem pro všechny?*, dostupné na: <http://www.libinst.cz/clanky-a-komentare/2224-zakladni-prijem-pro-vsechny/>. [online].

Závěr

Když se nyní podíváme na ideu NZP v etickém prizmatu hodnot, na které odkazují zastánci a propagátoři této myšlenky, zjistíme, že tento návrh značně pokulhává za ideály předkládaných hodnot.

Argument sociální spravedlnosti je pochybný již ve své podstatě, neboť řada pravicových myslitelů poukazuje na fakt, že sociální spravedlnost je spíše „lasiččím pojmem“ (Hayek), neboť přídomek sociální učinil z pojmu spravedlnost to samé, co z pojmu demokracie přivlastňovací jméno lidová. A pokud bychom vzali v potaz skutečnost, že NZP stojí na ideji sociální spravedlnosti, je patrné, že pokud by tento příjem dostal člověk jinak ekonomicky zajištěný, člověk v sociální nouzi a někdo, kdo by díky tomuto příjmu mohl bez větší motivace klidně přežívat, tak nelze mluvit o spravedlnosti vůbec. Autoři se odkazují na pojetí spravedlnosti u Johna Rawlse, který pracoval s faktem, že přerozdělení veřejných statků by mělo vycházet z principu určitého „závoje nevědění“ budoucích schopností a kompetencí. Tudíž majetek, vlastnictví toho nejbohatšího (myšleno i jeho schopnosti a dovednosti) by se měli odrazit na realitě těch nejchudších, což může znít jako „bohulibá“ myšlenka, ale nemá nic společného s ideou NZP, kde by byly finanční dávky stejné jak pro „milionáře“, tak pro lidi z nejnižších sociálních skupin.

Dalším argumentem je ženská otázka, která by byla zavedením NZP velmi oslovena, neboť by zmenšil ekonomický útlak žen ze strany více (ekonomicky) aktivních mužů, a svoboda žen by vedla k daleko větší rovnosti mezi těmito dvěma pohlavími. Kritika tohoto podhledu si však autor argumentu (Van Parijs) vysloužil od samotné zastánkyně feministické myšlenky (Zuzana Uhde), která zdůraznila, že feministická filozofie nikdy nemůže přistoupit na fakt, že společnost se skládá z atomizovaných individuí, kteří chtějí být hlavně svobodní. Tím narušují základní požadavek feminismu - a to tezi, že muži a ženy jsou na sobě bytostně závislí a díky této závislosti by si měli být také více rovni, než doposud jsou.

Velkým tématem a nejspíše hlavním argumentem pro NZP je svoboda, která je však z pohledu egalitářského libertarianismu vnímána v jiném kontextu než v klasickém pojetí libertarianismu. Svoboda jednotlivce je dle zastánců

(levicových libertariánů) základního příjmu o tom, že člověk může realizovat určité své záměry a využívat možnosti, které jsou spjaté s finanční stránkou. Svoboda jednotlivce je tedy realizována tím, že je omezena na úrovni státu daňovým zatížením či přerozdělování veřejných statků. Jde tedy o svobodu částečnou, neboť i fakt, že někdo dostává určitou peněžní dávku, které se nemůže zříci a v mnohých případech se na ni lidé stanou závislími, umenšuje samotný fenomén svobody, jenž je dle libertariánů (klasických) definován jako stav jedince, který není ze strany státu omezován a není zasahováno do jeho základních práv a svobod. Pojetí svobody dle NZP jde proti ideji negativní svobody na úkor takzvané pozitivní svobody.

Mnohými je nárok na nepodmíněný příjem odůvodňován také lidskou důstojností, která je základem základních lidských práv. V rámci debaty o lidské důstojnosti je však pohled na tuto hodnotu spojen s určitou kontingencí. Lidská důstojnost v kontextu NZP je spojena s určitou kvalitou, s určitou selekcí: důstojný život je spojen s konkrétní peněžní dávkou. A tato selekce je však eticky nepřístupná, neboť v okamžiku, kdy budeme definovat nedůstojný život, dostáváme se „kluzkým svačem“ k dalším konsekvencím vedoucím k eticky daleko problematičtějším fenoménům.

Úplným závěrem lze říci, že za ideou NZP stojí velmi dobré úmysly (spravedlnost, svoboda, důstojnost), které jsou však v rámci tohoto návrhu pojaty z určitého zkreslujícího pohledu, kde spravedlnost není zas tak spravedlivá, svoboda jednotlivce vychází z určité nesvobody ostatních (přerozdělování veřejných zdrojů) a lidská důstojnost je vnímána jako kvalita spojená s určitým ekonomickým příjmem. A pokud bychom to celé zarámovali tím, že jde o základní lidské právo, tak se posouváme do prostoru, kde může docházet k dalšímu neblahému vývoji lidsko-právních otázek.

Použité zdroje

Bibliografie:

ANZENBACHER, A. Křesťanská sociální etika, Brno: CDK, 2004, ISBN 80-7325-030-6, z němčiny přeložil Karel Šprunk.

FAJMON, H. Slovníček evropských levicových pojmů, Brno: CDK, 2008, ISBN 978-80-7325-160-4. HRUBEC, M. a kol.: Nepodmíněný základní příjem. Praha: Ekumenická akademie, 2013. ISBN 978-80-87661-06-2.

SCRUTON, R., Slovník politického myšlení, Brno: Atlantis, 1989, ISBN 80-7108-013-6, z angličtiny přeložil Petr Pithart.

SWIFT, A. Politická filozofie, Praha: Portál, 2005, ISBN 80-7178-859-7, z angličtiny přeložila Denisa Šmejkalová.

VAN PARIJS, P. - HRUBEC, M. - BRABEC, M.: Všeobecný základní příjem. Právo na lenost nebo na přežití?, Praha: Filosofía, 2007. ISBN 978-80-7007-259-2.

Články ve sbornících:

BEDNÁŘ, M. Kritické stanovisko k požadavku zavést univerzální základní příjem, in: VAN PARIJS, P. - HRUBEC, Marek - BRABEC, Martin: Všeobecný základní příjem. Právo na lenost nebo na přežití?, Praha: Filosofía, 2007. ISBN 978-80-7007-259-2, s. 55 – 58.

BEDNÁŘ, M. Svoboda, stát a eliminace svobody nepodmíněnou státní rentou, in: VAN PARIJS, P. - HRUBEC, Marek - BRABEC, Martin: Všeobecný základní příjem. Právo na lenost nebo na přežití?, Praha: Filosofía, 2007. ISBN 978-80-7007-259-2, s. 73 – 86.

HRUBEC, M. - BRABEC, M. O egalitárním libertarianismu, in: VAN PARIJS, P. - HRUBEC, M. - BRABEC, M.: Všeobecný základní příjem. Právo na lenost nebo na přežití?, Praha: Filosofía, 2007. ISBN 978-80-7007-259-2, s. 9-30. MOLNÁR, B. Evropská občanská iniciativa, in: HRUBEC, M. a kol.: Nepodmíněný základní příjem. Praha: Ekumenická akademie, 2013. ISBN 978-80-87661-06-2, s. 19-23.

UHDE, Z. Feministická reflexe koncepce univerzálního základního příjmu, in: VAN PARIJS, P. - HRUBEC, M. - BRABEC, M.: Všeobecný základní příjem. Právo na lenost nebo na přežití?, Praha: Filosofía, 2007. ISBN 978-80-7007-259-2, s. 161 – 166.

VALACH, M. Sociální spravedlnost, in: VAN PARIJS, P. - HRUBEC, M. - BRABEC, M.: Všeobecný základní příjem. Právo na lenost nebo na přežití?, Praha: Filosofía, 2007. ISBN 978-80-7007-259-2, s. 151 – 160.

VAN PARIJS, P., Základní příjem pro všechny, in: VAN PARIJS, P. - HRUBEC, M. - BRABEC, M.: Všeobecný základní příjem. Právo na lenost nebo na přežití?, Praha: Filosofía, 2007. ISBN 978-80-7007-259-2, s. 31-54.

Články v časopisu Sociální práce / Sociálna práca:

MÍČKA, R. Sociální spravedlnost a lidská práva v sociální nauce církve in: Sociální práce, sociálna práca, č. 4/2014, Brno, ISSN: 1213-6204, s. 83-93.

ŠRAJER, J. Lidská důstojnost a sociální práce, in: Sociální práce, sociálna práca, č. 2/2006, Brno, ISSN: 1213-6204, s. 109-113.

Obhájené diplomové práce:

HAIMANN, T. Levicový libertarianismus z pozice kritické teorie společnosti, Praha: Filozofická fakulta, Univerzita Karlova, 2013, obhájena 21. 6. 2013, Dostupná na: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/134378/>

Internetové články:

HRUBEC, M., BRABEC, M.: Základní příjem pro všechny, dostupné na: <http://www.advojka.cz/archiv/2008/14/zakladni-prijem-pro-vsechny.html>

KRUIP, G. Nové výzvy pro sociální spravedlnost – europeizace a globalizace, dostupné na: <http://socialninauka.cz/aktuálně/zúčastnili-jste-se-verejne-prednasky-s-nami.html>

MATUSZEK, J. Nepodmíněný základní příjem: Přednosti a rizika, dostupné na: <http://www.blisty.cz/art/70657.html>

SHUPPERT, F. Justice and Income? The Limits of Political Reality for a Truly Universal Basic Income, dostupné na: <http://www.basicincome.org/bien/pdf/FabianSchuppertFullPaper.pdf>

ŠUSTER, M.: Levicový libertarismus: socialistické rovnostářství v nové slupce, in: <http://www.libinst.cz/clanky-a-komentare/2213-levicovy-libertarianismus-socialisticke-rovnostarstvi-v-nove-slupce>

ŠUSTER, M. Základní příjem pro všechny?, dostupné na: <http://www.libinst.cz/clanky-a-komentare/2224-zakladni-prijem-pro-vsechny/>

WÁGNEROVÁ, A.: Svoboda, rovnost, základní příjem aneb O důstojnosti člověka, dostupné na: <http://denikreferendum.cz/clanek/14607-svoboda-rovnost-zakladni-prijem-aneb-o-dustojnosti-cloveka>

Abstrakt

NĚMCOVÁ, N. *Idea nepodmíněného základního příjmu a její etický rozměr*, České Budějovice 2015. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra etiky, psychologie a charitativní práce. Vedoucí práce PhDr. Roman Míčka, Th.D., Ph.D.

Klíčová slova:

Nepodmíněný základní příjem, Philippe Van Parijs, egalitární libertarianismus, sociální spravedlnost, svoboda, sociální politika, lidská důstojnost.

Práce se zabývá otázkou nepodmíněného základního příjmu, argumentům pro tento návrh a také možným financováním. Zkoumá podrobněji základní etické argumenty, kterými jsou: sociální spravedlnost, svoboda a lidská důstojnost. V závěru se zabývá i dalšími kritickými připomínkami, které v debatě o tomto základním nepodmíněném příjmu často zaznívají.

Abstract

NĚMCOVÁ, N. *Idea of universal basic income and an ethic dimension*, České Budějovice 2015. Bachelor thesis. University of South Bohemia in České Budějovice. Faculty of Theology. Department of Ethics, Psychology and Charity work. Supervisor PhDr. Roman Míčka, Th.D., Ph.D.

Key words:

Basic Income, Philippe Van Parijs, equal libertarianism, social justice, freedom, social politics, human dignity.

My thesis deal with the question of basic income, arguments for this proposal and either possible funding. This work examine in more detail the basic ethic arguments which are: social justice, freedom and human dignity. At the end of this discussion about basic income it deals with the other critics comments which are frequently heard.